

ACTA FALCONIS

V

HET RECTOR ROGER DILLEMANS INSTITUUT
FAMILIAAL VERMOGENSRECHT

Hommage aan een erector

Alain Laurent VERBEKE
(ed.)

intersentia

Antwerpen – Cambridge

Het Rector Roger Dillemans Instituut
Familiaal Vermogensrecht
Alain Laurent Verbeke

© 2015 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

ISBN 978-94-000-0598-3
D/2015/7849/23
NUR 822

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

WOORD VOORAF

In april 2014 ontstond de idee om het Instituut voor Familiaal Vermogensrecht van de KU Leuven te verbinden met de naam van haar stichter, erector Roger baron Dillemans. Het initiatief werd met enthousiasme gesteund door de decaan van de Rechtsfaculteit, Bernard Tilleman, en het bestuur van de faculteit, evenals door de rector van de KU Leuven, Rik Torfs, en het College van Bestuur van de Universiteit.

Aldus ontstond het *Rector Roger Dillemans Institute for Family Property Law – Instituut Familiaal Vermogensrecht*.

Roger Dillemans (°1932) was niet alleen gewoon hoogleraar en decaan aan de rechtsfaculteit, maar ook tien jaar rector van de KU Leuven, van 1985 tot 1995. Hij richtte in 1967 het Instituut voor Familiaal Vermogensrecht op, dat hij leidde tot 1985. De fakkel werd overgenomen door Walter Pintens tot aan zijn emeritaat in 2012. Sinds oktober 2012 staat het Instituut onder leiding van Alain Laurent Verbeke.

Het Instituut wil een bijdrage leveren tot kwaliteitsvol juridisch onderzoek en onderwijs in het familiaal vermogensrecht, nationaal en rechtsvergelijkend. Tevens willen wij inspireren tot een meer menselijke en ethische beleving van het recht. Legisme en het recht om het recht moeten wijken voor billijkheid en menselijkheid. Het recht is maar een instrument, nooit een doel op zich.

Met de verwijzing naar Roger Dillemans in de naam van het Instituut brengen wij als universitaire en facultaire gemeenschap hulde en eerbetoen aan de eminente en charismatische erector. Roger baron Dillemans perso-

naliseert de symbiose tussen wetenschap, praktijk, menselijkheid en solidariteit. Hij toont dat de excellentie van het scherpe juristenverstand nooit enkel voor zichzelf mag worden gebruikt, maar steeds ten dienste moet staan van de gemeenschap. Hij leert dat juristen dienstbaar moeten zijn aan mensen, door menselijke verhoudingen meer harmonieus te laten verlopen en conflicten te helpen oplossen met respect voor de belangen en gevoelens van alle betrokkenen.

Het was geen sinecure om de erector ervan te overtuigen dat deze heuglijke gebeurtenis publiek moest worden gevierd. Hij insisterde dat een en ander zeer bescheiden zou moeten zijn. Het was voor hem verkieslijk dat er niets speciaals voor hem zou worden georganiseerd. Vanwege de bekendheid van Roger Dillemans, ook in notariële middens, werd ervoor gekozen om Roger Dillemans en zijn naamgeving aan het Instituut dan maar te vieren 'in de marge' van de zeer succesvolle PUC Notariaat. Deze wordt jaarlijks georganiseerd en bestaat uit vier studiedagen rond de vier clusters van de Leuvense notariële opleiding: familie, vastgoed, rechtspersoon en fiscaliteit. De eerste studiedag van 2014-2015 was gewijd aan de cluster familie.

Aldus konden we op 20 oktober 2014, in de mooie Promotiezaal in de Universiteitshal, een warme hommage brengen aan onze erector. Naast lezingen over huwelijksvermogensrecht en erfrecht, alle ook mede in het teken van de figuur en de publicaties van Dillemans, werd de gevierde vereerd met lofredes van decaan Bernard Tillemans, vicerector Pieters, mevrouw Isabel Penne, directeur van LUF, Alain Laurent Verbeke, directeur van het Instituut, minister van Justitie Koen Geens en rector Rik

Torfs. Het dankwoord van Roger Dillemans was pakkend, inspirerend en enthousiasmerend.

De lezingen en de meeste lofredes die op deze heuglijke dag zijn gehouden, zijn in dit boekje gepubliceerd. Het kadert in de nieuwe traditie van de rechtsfaculteit om (inaugurale en andere) redes feestelijk uit te geven in de reeks *Acta Falconis* bij Intersentia. De vormgeving is apart en handig, past in een vestzak, maar evenzeer in elke mooie bibliotheekkast. Het is gepast om de hommage aan ererector Dillemans niet te beperken tot een feestelijke academische zitting, maar deze ook blijvend te herinneren via een publicatie, als *Acta Falconis V*.

Voor altijd blijft ererector Dillemans verbonden met het familiaal vermogensrecht aan onze faculteit via het *Rector Roger Dillemans Institute for Family Property Law – Instituut Familiaal Vermogensrecht*. Van de uitgeverij Intersentia kregen we een heuse ‘banner’, die voortaan bij elke activiteit van het Instituut prominent vooraan een plaats krijgt.

Graag nodigen wij u uit om nader kennis te maken met ons Instituut, en het onderzoek en het onderwijs in het familiaal vermogensrecht, doorheen dit boekje en op onze website www.law.kuleuven.be/fvr/.

Alain Laurent Verbeke
gewoon hoogleraar KU Leuven
directeur van het Rector Roger Dillemans Instituut
Familiaal Vermogensrecht

INHOUD

Woord vooraf vii

LOFREDES VOOR RECTOR DILLEMANS

Dillemans en de rechtsfaculteit

Bernard TILLEMAN 3

Roger Dillemans ... ook socialezekerheidsrecht

Danny PIETERS 7

Dillemans, een warm mens

Koen GEENS 11

Hulde aan Roger Dillemans

Rik TORFS 15

HUWELIJKSVERMOGENSRECHT

Aanwinsten als “échappement” voor een evenwichtig huwelijksvermogensrecht

Alain Laurent VERBEKE 25

- I. Aanwinsten, de essentie van het huwelijksvermogensrecht. 25
 1. Hervorming van het huwelijksvermogensrecht. 25
 2. Aanwinsten, de balans tussen autonomie en solidariteit. 27
- II. Wat zijn aanwinsten? 29

1. Op het kruispunt tussen autonomie, gelijkwaardigheid en solidariteit	29
2. Nadere omschrijving van aanwinsten	31
§ 1. Aanwinsten <i>pur sang</i> : gelieerd aan beroepsinkomsten	31
§ 2. Beroepsinkomsten als demarcatie van stelsels . .	34
§ 3. Aanwinsten bij overlijden: demarcatie voor huwelijksvoordelen – de maximumgrens	35
3.1. Aanwinsten <i>pur sang</i> gerelateerd aan beroepsinkomsten	35
3.2. Ruimer aanwinstenbegrip gerelateerd aan inkomsten uit eigen vermogen	36
3.3. Contractuele beperking tot aanwinsten <i>pur sang</i> in een stelsel van gemeenschap . .	38
3.4. Geen verdergaande contractuele uitbreiding	40
§ 4. Aanwinsten bij echtscheiding: dwingende vermogensverdeling – de minimumgrens	40
III. Evenwicht bij echtscheiding: aanwinsten geven de minimumgrens aan voor dwingende vermogensverdeling of verrekening	41
1. Onbillijkheid bij zuivere scheiding van goederen	41
2. Een dubbele vooruitgang in het wetsontwerp	43
§ 1. Meer concrete informatie	43
§ 2. Wettelijke erkenning en regeling van correcties op zuivere scheiding van goederen . .	46
3. Nood aan een dwingende vermogensverdeling of verrekening van aanwinsten <i>pur sang</i>	49
4. Ondersteuning van de stelling over dwingende vermogensverdeling met Dillemans' argumenten van dertig jaar geleden	51

IV. Evenwicht bij overlijden: aanwinsten geven de maximumgrens aan voor volkomen huwelijksvoordelen	56
1. Wat is een huwelijksvoordeel?	56
2. Kwalificatie van huwelijksvoordelen	59
§ 1. Waarom is die vraag en vooral het antwoord erop zo cruciaal?	59
§ 2. De huidige regels van de volkomen en de onvolkomen huwelijksvoordelen in de artikelen 1464 en 1465 BW	61
2.1. Voor de aanwinsten gaan de echtgenoten voor op de kinderen	61
2.2. Eerste correctie, in plus: zelfs voor niet-aanwinsten kan de echtgenoot gedeeltelijk voorgaan op de kinderen, voor zover het gemeenschappelijke kinderen zijn	65
2.3. Tweede correctie, in min: ook op aanwinsten kunnen kinderen voor de helft voorrang krijgen, als zij kinderen zijn uit een andere relatie	66
2.4. Volkomen en onvolkomen huwelijksvoordelen	68
§ 3. De nieuwe voorgestelde regels in het wetsontwerp: afschaffing van de artikelen 1464 en 1465 BW en invoering van een nieuw ontwerpartikel 1388/1 BW	72
3. De balans tussen de belangen van de echtgenoten en die van de kinderen	74
§ 1. Waarom willen echtgenoten een huwelijksvoordeel?	74

§ 2. Te verregaande bescherming van de langstlevende echtgenote?	77
§ 3. Te verregaande bescherming van de kinderen?	79
V. Conclusie – Een belangrijke stap naar een evenwichtig huwelijksvermogensrecht	84
1. Beroepsinkomsten als demarcatie tussen huwelijksvermogensstelsels	84
2. Aanwinsten als demarcatie bij huwelijksvoordelen ..	84
3. Plafond van de huwelijksvoordelen volledig gebaseerd op aanwinsten	85

ERFRECHT

Diverse aspecten van het erfrecht

Alain Laurent VERBEKE	91
-----------------------------	----

De rol van de notaris bij de afgifte van de Europese erfrechtverklaring

Elise GOOSSENS	93
I. Wat is de Europese erfrechtverklaring?	93
II. Speelt de Belgische notaris een rol bij de afgifte van de Europese erfrechtverklaring?	95
III. Draaiboek voor de notaris bij de afgifte van de Europese erfrechtverklaring	96
1. Bevoegdheid notaris	96
2. Informatie in de aanvraag	98
3. Behandeling van de aanvraag	99
4. Afgifte Europese erfrechtverklaring	101
IV. Besluit	103

Gelijkheid onder erfgenamen in de notariële praktijk

Ariadne VAN DEN BROECK	105
I. Het principe van de gelijkheid onder erfgenamen	105
II. Inbreng als beperkte remedie tegen ongelijkheid	107
III. Praktische oplossingen voor meer gelijkheid.	109
1. Gelijkheid als kneedbare norm.	109
2. Schenking aan andere erfgena(a)m(en)	110
3. Contract onder bezwarende titel	111
4. Testament met schuld kwalificatie	112
5. Testament met inbrengverplichting.	112
6. Contract met inbrengverplichting.	113
7. Minnelijke regeling.	114
IV. Besluit	115

De testamentuitvoerder en zijn onmiddellijke inzetbaarheid in de huidige testamentaire praktijk

Elisabeth ADRIAENS	117
I. Inleiding.	117
II. De figuur van de testamentuitvoerder <i>de lege lata</i>	118
III. De inzetbaarheid in de testamentaire praktijk: <i>capita selecta</i>	121
1. Testamentaire handhavingsbepaling.	123
2. Digitale nalatenschap.	124
IV. Conclusie	125